malorum, huius dies vitæ ad inducias relaxantur. Felix, qui *iudicat* (ut ait Paulus, Rom. 14. 5.) *diem inter diem*: felicior potiùs, qui *iudicat omnem diem.*

Variet. lectionum.

46 Hoc profectò didaſcalicum: in Litera ergo levis varietas lectionum. *In tenebris ſedeo; & lumen cœli non video.* Tygurin. *Cæcus iaceo, & non video lumen Solis.* Græc. *lucem cœli, & oculi ſub caligine.* Cuncta expoſita: à cœlo in cœlum lux data. Vocati ſumus in admirabile lumen. Si criminum albugine cæci, accedite ad Deum & illuminamini.

ADINATON EXEGETICUM.

Epilog. excurſ.

1. Querebatur homo in Tobia cæco, interrogatus de gaudio. *Quale gaudium* (dixit) *mihi, qui in tenebris ſedeo, & lumen cœli non video?* Quieſcant querelæ, dum apparet Verbum Divinum in carne: igitur ſi patitur cæcitatem, quippe in cœlo cœli lumen; iam in tenebris non ſedet, qui in terra lumen cœli cum gaudio videt, ſuperato à modo, etiam amoris exceſſu.

2. *In tenebris ſedeo, & lumen cœli non video.* Si cœli lumen in terra, unde corda fugiunt gaudia? Haud pendet carentia à luce, ſed à peccatorum inolità cæcitate: etenim lumen cœli oriens rutilè non videt, qui inter criminum tenebras cæcè ſine motu ſedet.

3. *In tenebris ſedeo, & lumen cœli non video.* Si idem omninò, quare regerit, quòd lumen cœli non videat, & quòd in tenebris ſedeat? Optat in luce ſimul ac tenebris, videre nativitatem Salvatoris: quandoquidem ubi in tenebris, cœli luminis claritas; hominis, prorſùs cæci, ſumma felicitas.

4. *In tenebris ſedeo, & lumen cœli non video.* Nil mirum, quod cœli lumine careat, cùm in tenebris infeliciter ſedeat. Qùidum de eodem geminatur queſtus? Ut rutilet felicitas, qua donatus Benedictus: etenim ſi in mundo tenebræ vitæ, extra mundum lumen cœli; in tenebris vitæ ſedens, cœli lumen clarè vidit, quippe quam in mundo extra mundum habitavit.

5. *In tenebris ſedeo, & lumen cœli non video.* En ægritudo ſenis, ſed ridicula affectionis: etenim cùm præ cæcitate in tenebris ſedeat, & in tenebris nil videat; arbitratur in dilecto non tàm videre lumen, quàm cœleſtem ſplendorem.

6. *In tenebris ſedeo, & lumen cœli non video.* Quod idem eſt in oculorum ſenſationis privatione, uſuvenit diverſimodò affectionis cæcitate: igitur ita propendet in dilecta, & averſatur non propria; ut in lumine cœleſtes dotes non videat, & in tenebris lumen, quod non videtur, diſcernat.

DIDASCALIA PRIMA.

In Verbi Incarnatione homini mirabilis fructus; in Virgine modus.

Virgo præſtantior cunctis.

1 FLores iam apparuerunt in terra noſtra de fuga hyemis; equidem fulget Virginis venter acervus tritici vallatus lilijs.

Ovid. 2. Metamor. fab. 12.

Tanto virginibus præſtantior omnibus illa
Ibat, eratque decus pompæ, comitumque ſuarum.
Obſtupuit formà Iove natus, & æthere pendens,
Vertit iter, cœloque petit diverſa relicto.

Digna planè, quam reſpiceret Dominus, cuius decorem concupiſceret Rex, cuius odore ſuaviſsimo, ab æterno illo paterni ſinus attraheretur accubitu.

Sil. Ital. 7. v.173.

Nec pigitum parvoſque Lares, humileſque ſubire,
Limina cœlicolam:

Tempus florum Chriſti videtur reſurgenti ſanè aptiſsimum; & quia refloruit caro & ad immortalitatem ſurrexit homo. At flores & flores; deſcendente in ſinum Virginis? In Verbi mirabili Incarnatione, viſum impaſſibile paſsibile, immortale mortale, terrenum, quod cœleſte; temporale quod æternũ, & quod divinum, corporeũ. In reſurrectione oppoſita mirabilia: etenim tunc feſtivè plauditur paſsibile impaſsibile, humanum immortale; terrenum cœleſte: corruptibile glorioſum, atque temporale æternum, ſine nociva paſsione, ſine ulla impreſsione peregrina, ex his quæ lubens ſuſcepit, fovens amorem, propter nos homines, & propter noſtram ſalutem. Eſt nexus contradictionis in monimentum humanæ felicitatis: iungiturque tempus floridum, dum de cœlo in humana deſcendit divinum Verbum: quippequàm tota admirabilis gloria, quam vidit felix natura in corpore reſurgentis, utpotè in flore refulſit in gremio Virginis-Matris.

Floreſcira- mus naturæ, in Incarnatione Verbi.

Cant. 2. 12. Ghisler.

2 *Flores apparuerunt in terra noſtra, tempus putationis advenit*: eloquitur Eccleſia, dulciſsima Sponſa. Flores. Quinam? De cœlo, nunquàm qui viſi in hoc miſero mundo. *In terra noſtra.* Quinam flores, flores cœli? *Verbum in carne*: infit Ghisler. hìc. Hi flores apparuerunt in eius incarnatione; ſed quod ſequitur, videtur prorsùs difficile. *Flores apparuerunt in terra noſtra: tempus putationis advenit.* Iam fructuum opimorum felicitates, quùm videntur tantùm flores? Fructus profectò nacti, poſtquàm Redemptor proſtratà ac devictà morte, glorioſè adeptus eſt palmam triumphi: flores fulſerunt in mundo, unita ſibi incarnando humanà carne: nexuſque fit & florum & fructuum, in aſſertionem felicitatis hominum; equidem dotes immortalis corporis (quas morte mortuà glorioſiſsimè oſtendit) viſæ profectò in flore, dum corpus mortale ſumpſit. Intuitus in tot demonſtrationibus cordis amantis, ſanequàm propter nos homines; tendens in noſtram utilitatem & propter noſtram ſalutem: nectunturque fructus carnis paſsibilis, & flores impaſsibilis carnis; igitur ſingulari prodigio in genitricis clauſtro fructus fœcundæ viſus eſt matris, cum floribus miris integerrimæ virginis. Sedul. *lib.* 2. v. 39.

Cur tunc cum floribus fructus?

Sedul.

——*Stupet innuba tenſos*
Virgo ſinus.

3 In honorem Matris Deórum ab Ethnicis celebrata ſingulariter ſacra, quæ *Hilaria* ab illorum plauſu dicta. *Circa Matrem Deũm, catabaſi finita, ſimulationeque luctus peractà, celebrabatur lætitiæ exordium ad octavum Kalend. April. quem diem Hilaria appellant* (ait Macrob. 1. *Saturnal.* cap. 21.) *quo primùm tempore Sol diem longiorem nocte protendit.* Pridem ſigna exhibebantur luctus, pòſtque acclamationes & plauſus. Cauſam Macrobius refert; quia Sol diem longiorem nocte facit. Ovidius, 1. *Metam.* Fab. 6. quia viſa in terris divinitas:

Macrob. *Hilaria in honorem Matris Deòrum.*

——*Summo delabor Olympo,*
Et Deus humaná luſtro ſub imagine terras.

Ovid.

Sibylla apud eumdem, 1. *Faſtor.* v. 239. & Pier. Valerian. *lib.* 45. *cap.* 5. quia de cœlo Deus emiſſurus ſalutem, quaſi navem de longè portantem panem.

At bona poſteritas puppem formavit in ære,
Hoſpitis adventum teſtificata Dei.

Idem.

Præut ſuſcepit Gentilitas à dœmone obſcuritatem, in myſteria cœlum contulit mentis illuminationem. Fulſit vel in tenebris ſcopus. Sicut tenebræ eius, ita & lumen eius. In obſequium Matris Dei, Reginæ cœli Mariæ, Chriſticolarum celebrant additiſsima corda, Virginis Hilaria magna; luctu ex catabaſi finita (obſcuro tenebris cœlo) qui curſum intercepit iucunditatis; propter mortem, ecclipſim lucidi Solis. Micat iam profectò gaudium, atque lætitiæ exordium. Unde ergo? An quia in carne glorioſa per novam lucem, Sol Chriſtus oſtendit carnis immortalitatem; ita ut qui in corpore novum mortale habuit ortum, non cognoſcat ultra occaſum? Gentilitas, quia Sol aſcendit plauſum ex hilaritate aſtruit: nos, quippe è cœlo deſcendit. Illa, quia amplioribus radijs glorioſè luſtrabat cœlum: nos, quoniam relicto cœlo, deſcendens illuſtrat mundum. Clariùs igitur. Iſte Sol, non ſolùm Sol, ſed eſt Verbum divinum; quo inter homines felix hilaritatis exordium; quoniam ut floreret genitricis virginitas, & Deus humana luſtrat ſub imagine terras. Gaudium & ſummum, utpotè gaudium plenum; quia cùm impleret Empyrij ambitum, quin in mundo relinqueret divinum parentis ſinum; ut homo hoſpes venit in infima orbis, ſpectabili navi Virginis matris: ex qua ortus eſt Iuſtitiæ Sol, hoſpitis adventum teſtificata Dei. Catabaſis dicitur inferior Solis deſcenſus. Ceſſet iam Adami luctus: etenim mors abſorpta totius generis, inferiore deſcenſu divini Solis.

Aptuis in Chriſti atque matris obſequium.

4 In ſignum felicitatis Priſci autumarunt naſci pulcherrimos flores, quoties aliquod Numen videbatur in terris. Dauſqueius in illud Sil. Italic. *lib.* 7. v. 176. *Lætus nec ſenſerat hoſpes, adveniſſe Deum.* Cornutus & Theodor. Marcil. in illud Perſij, *Satyr.* 2. v. 38. *Quicquid calcaverit hic, roſa fiat*: & Gregor. Nazianz. *Carmin.* 50. v. 412.

Terra germinat flores ex adventu Deitatis.

Terra tuis pedibus proprijs ſit pervia, cuncta
Sit plana & facilis, floreſque educat amœnos.

Greg. Naz.

Ab Evangeliſta dicitur ſignanter flos, quippe Gabriel ad Virginem mittitur in Nazareth; quæ vox Hebraicè ſonat civitatem *floridam*, ſeu *floribus coronatam.* Quorsùm huc, quò nomenclatura *Flos*? Vividè profectò nomen portendit Numen: ſiquidem locus diſponitur in hoſpitium totus floridus, ut in terris clareſcat Numinis felix adventus. Quid ſi terra floreat adinſtar culti induſtriè viridarij, dum Verbum Dei deſcendit in inferiores partes terræ, ſervili formà & humanà, ut miniſte-

Luc. 1. 26. *Cur ad annuntiationem Virgo habitabat Nazareth?*

ſterium complens impleret omnia? Intuitus huius adventus cœleſtis, reformatio fuit veteris quaſſati hominis, in cuius ſalutem intentā utilitatem, Angelus Gabriel mittitur *ad Virginem*.

V. 27.

Si humani generis reparatio, neceſſariò interventura Virgo. *Cum ipſa totum faciendum decernitur* (infit Damian. ſerm. 11. n. 2.)

Pet. Dam.

ut ſicut ſine illo nihil factum, ita ſine illa nihil refectum ſit: etenim ſi per mulierem & Angelum inſtructa techna originariæ labis; per mulierem & Angelum exaltatio conſtituenda veteris hominis; & ad horam, *ut curſibus eiſdem, quibus dilapſus fuerat ad mortem, rediret ad vitam*: ait Chryſolog. *Serm.* 142.

Chryſol. *Tota felicitas hominis à conſenſu & interventione Virginis.*

Ruit lethaliter fragilis homo, ac in erectionem eius intervenit Virgo: quandoquidem huius vigili induſtriâ, levanda natura humana. Corruit homo ſemotus à Numine, nudatus felicitate; quin alius niſi Deus poſsit conſtituere reconciliationem, omninò difficilem, hominis & Dei averſam nectens gratia voluntatem: cauſaque agitur coram Maria, Deo ſummè acceptâ, hominiſque patronâ; quia duntaxàt tantæ interventione Virginis conciliari valebant & ima ſummis. Cum illa reconciliatio, ut erigeretur homo, cùm per illam & in illa Verbum mirè factum caro: igitur illa ſola trahere in ſinum poterat virginalem, hominem inter homines, Verbum Numen. *In opere duo potiſsimum occurrunt* (ait Bernard. Serm. 11. in *Cantic.* n. 3.) *modus & fructus.*

Bernard.

Modus quidem, Dei exinanitio: fructus verò noſtri, de illo repletio. Mirabile prorsùm: ſed quomodò fiet iſtud? Deus homo, & ut homo in hoc miſero mundo! Quomodò? Homo lapſus in priſtinum ſtatum tantæ felicitatis reſtitutus! quomodò fiet? Studio Virginis matris, ex qua fructus per quam modus.

5 Paſtor naſcitur, paſtoribuſque illicò dixit gaudibundus Angelus:

Luc. 2. à 10.

Evangelizo vobis gaudium magnum; quia natus eſt vobis hodie Salvator. Promiſsio tot ſæculis optata; gratiâ ac benignitate Dei, apparuit illo in tempore completa. *Videamus hoc verbum, quod factum eſt, quod Dominus oſtendit nobis*:

V. 15.

dixerunt mutuò exultatione corda, præ nuncio feliciſsimo ſalientia, ac novitate perculſa. *Verbum factum*? Pende ſeriò. Quid eſt hoc? Verbum dicitur, non fit. Cur ergo dicunt factum, ſignantes Verbum? Quomodò factum Verbum, dum origo Verbi à Patre; cuius divinum eſſe procedit a *Dicere* intellectus paterni? Eſt Verbum divinum dictum, eſt Verbum divinum factum.

Et à Patris verbo in carne.

Dictum ſolùm à Patre ſine genitrice; quippe ſic divinâ generatione. Factum a matre ſola ſine genitore, ut ſingulariter clareat; quoniam Chriſti generatio ſic erat. Dictum, ſignabant in ſinu Patris: factum, in utero Virginis. Dictum, in ſinu Patris, citra commodum hominis; quem in terra non erigeret, niſi de cœlo deſcenderet. Factum in utero Virginis, in hominis commodum; quia caro factum: à quo quidem pendebat anxiè humana natura, quia videbatur conditione humana: & ubi Salvator hominum avidè deſideratur, non *Dictum* ſed *Factum* dicitur; quoniam totius generis firmabatur reſtauratio, ſi filius Dei habitu inveniretur ut homo. Hæc utique humano generi gratia, ubi in altera Verbum Dei eſſet natura. Ni fieret, nequibat eſſe, pro humana felicitate: & dum enunciant Verbum, non dicunt *Dictum*, ſed *Factum*; quoniam tunc homo in ſtatum priſtinum, ſi homo appareret, ſicut cæteri hominum. Verbum factum quia Salvator, ex quo labilis naturæ ſplendor. *Verbum* tunc *bonum* plauditur à Propheta, felicitate præcognitâ;

Pſal. 44. 2.

igitur formanda hominis reparatio, ubi perfecta redemptio. Quando Verbum dictum, Verbum verum. Quando factum, Verbum bonum: diciturque ex Virgine bonum, quod à Patre in æternitate dictum; quoniam per aſſumptam carnem, generis humani ſeſe oſtendit Salvatorem. In carne humana Salvator: Verbumque iam factum dicitur; quippe ut ſurgat homo, eſt felicitas in facto. *Dies diei eructat Verbum.*

Pſal. 18. 3.

Virgo carnem Verbum fecit, quod Pater in generatione dixit: & ubi caro factum eſt Verbum, inquirunt de Verbo, quod factum eſt; quia ni Verbum *dictum* fieret, nihil pro ſalute faceret.

Quomodò Verbum verum, fuit in carne Verbum bonum?

Verbum dictum, erat Deus abſconditus, cuius abſentiâ homo nequaquàm redemptus. Non carnis Salvator, quouſque in carne videretur: Salvatorque nunc plauſibiliter vocatur; quippe conſtat Verbum factum, igitur in carne oſtenſum. Verbum divinum & factum? Nodus planè implicatorius, vel Arianiſmus. Quomodo fiet? Quomodò factum eſt hoc? A Domino factum eſt iſtud pro libertate generis, quod eſt mirabile in oculis noſtris.

6 Aſtruit Paulus cuius inſignis periodus, *Cùm in forma Dei eſſet, in ſimilitudinem hominum factus.*

Phil. 2. à 6.

Summa prorsùm terminorum implicatio, *Habitu inventus ut homo.* Homo, qui originem habet ab intellectu? Implicat in Patris generatione, Verbum fieri; quippe tantùm dici, eſt eſſe. Si Verbum factum fuit, qua ratione *in forma Dei*? Si Dei formâ divinum eſt verbum, quomodò factum? Ubi forma Deitatis? Ubi ſpeculum originis? Profectò in aſſumpta

Gal. 4. 4.

carne; quoniam *factum ex muliere*: infit in noſtrum ſcopum plauſibilis Doctor Gentium. Ex Patre Verbum, ſed dictum: ex muliere Verbum factum. *Factum ex muliere*, quæ vicit orbe ſuſpenſo impoſsibile. *Natura miratur, reveretur Angelus, veretur homo, ſtupeſcit cœlum, extremit terra*; inquit Damian.

P. Dam.

quo ſupr. *n.* 1. Miratur etiam cœlum ſingulare prodigium. Cupientes videre paſtores Verbum factum, & à Domino oſtenſum, ut pateret impoſsibile ſuperatum per mulierem; *invenerunt Mariam & infantem.*

Luc. 2. 16. *In carne Verbum ſingulare prodigium.*

Victa eſt cogitata impoſsibilitas, ut in Virgine matre fulgeret novitas: igitur ſi neceſſarium, quod Verbum Patris *dictum* eſſet factum, ut exul homo rediret fauſtè in Olympum; ingenio fœminæ & gratiæ dexteritate, ut miraretur natura, obſtupeſcerent cœleſtia, revereretur Angelus, coleret mundus; filius Dei, & in forma Dei eſt factus. O prodigium! Factum Divinum Verbum: factum ſcilicet caro, qua Deus homo, in miraculum & ſpectaculum orbis, in thalamo virginali puriſsimè genitricis.

Senec.

Mortale cœlo non poteſt iungit genus.

Dixit iurè Seneca, in *Hercul. furent.* v. 446. Profectò iurè: ſed cœlum poteſt iungi mortali generi: quandoquidem propter ſummam Numinis dignationem & propter noſtram ſalutem; Verbum divinum *dictum* ineffabiliter à luminum Patre, caro videtur factum ex muliere, matre Virgine.

7 Per hanc ſingularem Virginem, filium Dei paſtores invenerunt infantem. Finxit Antiquitas, Iovem Opt. Maxim. ſupremum Numen, cùm voluiſſet deſcendere in orbem, ut auguſtè habitaret Capitolium;

Certamē Iovis & Termini.

Mortis offendiſſe occurſum, ſub titulo Termini, penitùs inflexibilis; ſiquidem mors terminus mortalitatis. Ovid. 2. *Faſtor.* à v. 667. accinit:

Ovid.

Quid? Nova cùm fierent Capitolia, nempe Deorum
Cuncta Iovi ceſsit turba, locumque dedit.
Terminus (ut memorant Veteres) inventus in æde
Reſtitit, & magno cum Iove templa tenet.

Fabula, ſeu verum canitur? Sublimior næ mythologia, quam à Gentilitate fingitur. Deus ſolus habet immortalitatem, & lucem habitat inacceſsibilem: ideſt, immortalis & glorioſus habitat cœlum. Deſcendit ergo propter hominem in mundum: & licèt magni habendum, quod deſcendiſſet; maioris profectò, quod ita, aut quodammodò deſcenderit; ut amorem quo flagrabat pectus, anteccelleret cogitato ſtudio modus: igitur cùm offendiſſet mortem per carnem: mortalem carnem aſſumpſit propter hominis amorem. Sic Deus mundum dilexit, ut in mortem filium ſuum unigenitum daret.

Quo filij Dei vehementior erga homines amor?

Hæc eſt eximia charitas, ex qua ſumma generis felicitas: equidem cùm poſſet, ut illuſtraretur mundus, de cœlo deſcendere immortalis & glorioſus; voluit quòd mundus propter vehementiam amoris, immortalem videret ſub iugo mortalitatis.

8 Innuit Paulus. In temporis plenitudine (infit) *miſit Deus filium ſuum factum ex muliere, factum ſub lege.*

Gal. quò ſup.

Filium ſuum miſit in mundum, ſalutem hominum (ut haberet homo novum eſſe in utero genitricis) cæterùm factum etiam ſub iugo legis. At cuius? Si concipitur in ſimilitudinem hominum, & eiuſdem conditione carnis; lex proculdubiò erit mortis: quibus contigit naſci, ſtatutum eſt hominibus, ſemel mori. Mors? Quanvis homo, filius Dei immortalis Dei filius, utpotè Deus. Prorſùm immortalis; ſed exceſſum voluit oſtentare ſummi amoris. Immortalis, ſed decrevit mortalem deſcendere in mundum, ut in gratia charitatis nimiæ manifeſtaret obſequium; & opus eximius vinceret veniendi modus: etenim cùm poſſet glorioſus deſcendere in exterminium mortis; ſe dedicit, quoniam voluit, legi paſsibilitatis. Clareat amoris ſtudium, atque Virginis ingenium. *Factum ex muliere, factum ſub lege.*

Formatrice matre.

Mortis eſt lex, mulier mater: diciturque factus in carne, ex muliere, etiam ſub lege, quùm deſcendit in mundum, qui moderabatur cœlum, ut luceret gratia matris in reparatione hominis: igitur ſi mors eius vita defunctæ humanæ naturæ, quæ ſurrexit crucis morte; viſum immortale mortale, & mortis ſubiectum legi; quùm Numen de cœlo veniens accederet templo, quod conſtruxit in ventre mater & virgo. Hæc nonne nimia charitas? & in Virgine admirabilis poteſtas, ut Verbum à Patre dictum, pro cœlo cœlum relinqueret caro factum: ſiquidem ſi modus cunctorum negotij ſæculorum ad Virginis regebatur arbitrium (qua de cauſa Angelus ut abiret, eius præſtolabatur conſenſum, quem filij Evæ expectabant etiam avidè) ut gauderet in cœlo ſpectabili gloriâ, exul humana natura; dum operis tanti conſentiens exhibuit modum, exhibuit etiam amoris exceſſum: in eo ſtante operis mirabilis magnitudine, non ſolùm quod Deus veniret, ut homo in viſcera matris; ſed quòd veniret etiam ut homo paſsibilis.

9 Querebatur homo in Tobia cæco,

Tob. 5.12.

Lumen cœli in terra, Deum concipiente Mavid.

interrogatus de gaudio. *Quale gaudium* (dixit) *mihi , qui in tenebris ſedeo , & lumen cœli non video?* Quieſcant querelę, dum apparet Verbum Divinum in carne: igitur ſi patitur cæcitatem, quippe in cœlo cœli lumen; iam in tenebris non ſedet, qui in terra lumen cœli cum gaudio videt. In modo deſcenſus luminis fulget eminentia amoris: igitur ſi adventu explicatur dilectio; maior, quia venit ut paſsibilis homo. Propoſuit ergo Chriſtus, quantum in amore, amoris tanti rutilaret modus. *Sic* (ait) *Deus dilexit mundum, ut Filium ſuum unigenitum daret.*

Ioann. 3. 16.

Amoris ſanequàm exceſſus eſt; verùm reſtat ſciendum quid eſt *Sic*? Verbum hercle emphaticum, propter charitatis exceſſum; dixit, *Tom. 1. T.3. D.4. n.4.* Dicere *Sic*, dicere eſt ſummum amorem. Verùm in quo conſtruit charitas excellentem magnitudinem? Miſit Deus

V. 17. Filium in mundum, *ut ſalvaretur mundus per ipſum.* Homo non ſalvatur, ni Salvator moreretur. Salvator Deus non ſubiacet legi mortis, quoniam Deus eſt immortalis: poterat venire Verbum Dei factum caro, verus homo, & in veritate carnis, quin eſſet caro paſsibilis: cæterùm ni ex decreto moreretur caro, non ſalvaretur deſcenſu ſalvandus homo: & cùm Filius Dei in mundum mittitur, *ſic* Deum dilexiſſe, meditanter enunciatur; ut dum dicitur modus, clareat

Magnum, quòd Salvator veniret; maius, quòd veniret in carne; maximũ, quòd carne paſsibili.

amoris exceſſus: quandoquidem ſi mittere exhibitio amoris eſt; maior eſt, mittere ſic. Sic paſsibilis, ſummum erat humanæ felicitatis: ſummumque non feciſſet, modò caro & nocivæ paſsionis capax non eſſet; igitur humani generis adveniſſet illuſtrator, ſed non Redemptor. Venit in carne mortali, quippequam Salvator venit: & dicitur, mitti *ſic*, ut conditio humana eſt; ut gratiæ exhibeatur modus, in demonſtratione adventus: igitur ſi *ſic* veniendo, ſalvatur homo; ſalus promptiſsima eſt, quippequàm mittitur *ſic*. Clariùs: Ex amore planè filij miſsio: verùm non maior, neque plena dilectio. Non ſic, amor, amor prorſùm: ſic, eximium: etenim licèt non ſic, ab amore mittebatur; maius, quòd ſic mitteretur. *O venter* (inſit P. Damian. d. n.3.) *diffuſior cœlis, terris amplior, capacior elementis; qui totum claudit, omnia continentem?* Diſſolvit impoſsibile mater Deum concipiens hominem, & etiam miniſtrando in formam carnem paſsibilem. Impoſsibile victum: cæterùm, quomodò factum? Difficilis modus in collationem gratiæ; ſed modus repertus formæ, in thalamo puro, ac virginali Mariæ.

Damiani.

10 Eminuit modus: ex modo quidem diſpaleſcat fructus. Fructus fuit humana redemptio, & ſtatus felicior conditione in paradiſo. Felicior? Utique: redit homo in vitam, ac vitam gloriæ. Excutit priſtinam ſervitutem; quin formidet amittere libertatem. Verùm hoc quomodò fiet? Cùm in forma Dei eſſet genitus in Patris ſinu; per matrem habitu invenitur ut homo. Ars fuit Virginis, ut ſanaret conceptione ſupplantationem generis: etenim ſi gloria prima, quòd homo fieret ad imaginem Dei; ad maiorem gloriam generis, ſecunda gloria non ſic. In formatione, Dei ſimilitudo in homine: in reformatione, pro vulneris primævi ſanitate; totus Virginis Matris ſcopus, Deus in ſimilitudinem hominum per illam factus.

Modus in reformatione arte Virginis, diverſus ex diametro à formationis modo.

11 Si deſcriberem hieroglyphicum tanti myſterij; eligerem apte quod Apoſtolis contigit cum invalido Lyſtriæ. Ibi homo erat, quin pedem moveret, ex quo corruit: igitur ruina & paralyſis ex ventre matris; *Infirmus pedibus, claudus ex utero matris ſuæ.* Totus verſus terram ob pravam inclinationem; ſed Paulus verbo tantùm erexit in rectitudinem. *Surge ſuper pedes tuos rectus, & exilivit.* Stupuit civitas, viſo prodigio, & cunctorum crebra in plauſum acclamatio: *Dij ſimiles facti hominibus, deſcenderunt ad nos.* Haccine in hiſtoria, propoſiti noſtri clareſcit Allegoria. Deus fecit hominem rectum, quem ſerpens ſupplantatione fœminæ conſtituit curvum, & ita claudum in amiſſam rectitudinem; ut vitio inolito nequiret movere pedem. Vitium pro natura inolevit, ex quo cum genitis ruit; contractâ claudicatione originis, etiam ab utero matris. Quia obliqua, quæ fuerat formæ humanæ rectitudo, formæ procurata eſt reformatio: & unico Verbo, qui erat & eſt æterni, immutabilis Patris, veniente in infima orbis; redivit in ſtatum veteris rectitudinis, atque miraculo felix ſtetit in pedes. Hoccine prodigium providentia ſervavit, ut homo rectè procederet; quouſque halitus, ſplendor mentalis Patris divini, candorque lucis æternæ, Verbum Numen caro factum; audiretur & ſimul videretur in hoc mundo. Formatum eſt in uno cunctum humanum genus; quod ſurrexit, quùm homo fuit reformatus. Verbo reformatus eſt, qui formatus fuerat verbo. Indicatur in fructum reformationis, futurus modus miraculo rectitudinis; ut interveniente Mariâ, fieret ampliſimè gratia. Nequibat homo in ſe reverti, in pedes ſtare, ac erigi; ni ſibi haberet & ſecum humana natura Deum. Futura felicitas expreſsè ac ſignanter in miraculo hoc, quando Deus eſſet individuum ſpeciei: & dum miraculum fit in homine facto in ſimilitudinem Dei-

Act. 14. 7.

V. 9.

V. 10.

Homo erectus in priſtinam rectitudinem, Dei Verbo aſſumente carnem.

Deitatis, exprimitur Deus in ſimilitudinem hominis; ut hoccine modo conſtaret & rectitudo, & hominis reformatio: quandoquidem in fructum operis totius generis erectio; cùm inter homines Deus habitu carnis videretur ut homo. Mundus qui vidit rectitudinis humanæ formationem, vidit reformationem in rectitudinem. Quomodò? In Virginis clauſtro: ſi ergo in ſimilitudine humanâ ſpes collocata eſt tota; ergo feliciter nacta: quandoquidem per matrem virginem, videtur Deus homo & ad hominis imaginem. Modus inſignis, ut à formatione differret reformatio, quęfacta, atque perfecta diverſo modo: igitur ibi imago hominis in ſimilitudinem Deitatis; ſed hic in thalamo puriſsimo Virginis, imago perfecta Patris in adæquatam ſimilitudinem hominis.

Per Virginem Deo homo, & ad hominis imaginem.

12 Deum quærebat cæca Gentilitas, graviorque in modo prævalebat cæcitas: igitur cùm non obviaret, vel obvium lignum in Numen elegit. Totus artificis labor, ait Sapiens: *Ut aſsimilet illud imagini hominis.* Cùm multi commutantes gloriam incorruptibilis Dei, formam finxiſſent Numinum, in ſimilitudinem animalium, volucrum, quadrupedum & ſerpentium; quare aliquando vel in ligno formam Numinis ſculpere ſatagebat ad imaginem hominis? Gentilitas ſanè cæca, ſed ſalutis ab illa quærebatur ſciagraphia: etenim ſtudent, modò aſsimilent; quærere Deum, ſi fortè attrectent. Excuſetur in ſenſum altiorem cæcitas;

Sap. 13.13.

Siqua fidem tanto eſt operi latura vetuſtas.

Virgil. 10. *Æneid.* v. 792.

Sciebant Ethnici (& à PP. ut alibi dixi) mundi fore feliciorem ſtatum, cùm Deus ut homo adveniret in mundum. Neſciebant Numen, cognoſcebant hominem: at quærebatur licèt modo pravo, ut in priſtinam gloriam mundi fieret reſtitutio: tunc obtinenda ſalus, ubi inter homines Deus. Quos fallebat ſuperſtitio, perlactabat obumbratio: & cùm ex Numine homine penderet exitus felicitati; inquirentes in umbra ſignum ſalutis, formabant Numen ad imaginem hominis. Nos illuminati, myſterij tanti habemus ſpeciem; quippe ambulamus per fidem, capientes fructum, atque venerantes modum: igitur ſi homo Deus, cùm Deus videretur homo, non tantùm gratia, quia venit, ſed etiam quia in carne apparuit in hominis facti imagine, corporis ſimilitudine.

Factus homo, dum Verbum caro.

13 Propter matris vanitatem, qua Dijs Caſsiope cupiebat videri ſimilem, vitum trahens in huiuſmodi fatuitatem inſolentem; tradita filia virgo Andromeda, vincta ferro diro cauti, miſerè devoranda draconi. Ovid.4. *Metam.* fab.18. ſuccinit: Maniliuſque. 5. *Aſtronom.* à v.549.

Hanc quondam pœnæ dirorum culpa parentum
Prodidit, infeſtus totus cum viribus omnis
Incubuit Pontus, timuit naufragia tellus
Andromedam teneros ut bellua manderet artus.

Manil.

Vidit Perſeus è cœlo ſublimi, eximiæ correptus imagine formæ, victus victor in Andromeda, ac ſuper illam commota ſunt viſcera: unde ultrò ſe obtulit libertatis vindicem, explorans ac plorans tantæ pulchritudinis ſtragem: decrevitque deſcendere promtè de cœlo, ut caderet crepans inſatiabilis draco: quo mortuo aſſerta puellæ libertas; quam fractis vinculis, accepit in nuptias.

Perſæi & Andromedæ allegoria.

Bellua punicio mixtos cum ſanguine ſluctus
Ore vomit: maduere graves aſpergine pennæ.

Ovid.

——— ——— Reſoluta catenis,
Incedit virgo, pretiumque & cauſa laboris.
Solvitque hærentem vinculis de rupe puellam,
Deſponſam pugnâ, nupturum dote mariti.
Hic dedit Andromedæ cœlum, ſtellaſque ſacravit
Mercedem tanti belli, quod condidit ipſe.

Manil.

Claret theatrum umbra futurorum, corpus autem Chriſti. In fabula elucet tanquàm in ſpeculo, quod protoparentibus contigit in paradiſo: quandoquidem propter illorum vanitatem, intendentium cum Deo inordinatam, à Dracone ſuggeſtam, ſimilitudinem; eorum filia natura humana, catenis originis temeratæ victa, ipſi draconi traditur devoranda.

Infelix virgo, quanvis ſub vindice tanto!

Idem.

Vidit Verbum divinum è cœlo mancipationem, & doluit miſerabilem cladem. Dominus de cœlo proſpexit ſuper filios hominum; ac in libertatem decrevit draconis diri exterminium; verùm cùm ſine natura humana nollet à vinculis expedire naturam, nec è dracone reportare victoriam; amoris ingenio, mirabili modo, ut charitatis emineret vehementia; duæ naturæ conſtitutæ in una ſola perſona. Ex huiuſmodi nexu optata libertas, ſumma charitas, ſpecimen amoris ſublimis; quippe iam Deus ad imaginem hominis, ut acquireret ſibi in nuptias populum acceptabilem, ſervatoris, ac bonorum operum ſectatorem. Hoccine opus inauditum decrevit, & perfecit quicquid valuit: igitur in mortem ſerpentis, & reparationem hominis; hominis carnem aſſumpſit in utero genitricis.

In Incarnationis myſterio, quid maximum?

14 Tanquàm ectypum, ſive umbra cladis, facta in homine (Dei templo, eius ma-

maieſtati in principio dicato) ex luis primævæ univerſali incendio ; exponitur à Luca homo ſine ullo ſenſu ceu truncus, utpoté dæmoni traditus: ita & motus impos & mentis ; ut & voces deficerent in expreſsionem doloris. Verbum Divinum aſſumens carnem inſtitit in dęmonis expulſionem; ut homo reſtitueretur fractis catenis in ſuperiorem ſtatum, quin tyrannus quouſque fractus intelligeret myſterium. *Erat Ieſus eijciens dæmonium, & illud erat mutum.* Ita ſub tyranno extitit, quod libertatem etiam turba deſperaret, niſi miraculo fieret. Factum eſt, & perfectà libertate, unde admiratæ ſunt turbæ. Tunc adſtans fœmina, flagrans amore, recurrit laudibus principio gratiæ, ventri ſcilicèt Mariæ : *Beatus venter qui te portavit.* Plauditur mater Virgo, ubi liberatur homo? Quorsùm & unde plauſus? Hoc erat Virginis opus. Acumen eſt N. Venerab. Bedæ : *Tantá eius incarnationem præ omnibus ſynceritate cognovit* (inquit hìc *lib.* 4. cap. 46.) *tantá fiducià confitetur.* In huiuſmodi articulo, à ſcopo videtur aberrare laudatio: igitur plaudi debet poteſtas expulſionis dæmonis, haud unde filius habuit principium carnis. Non extra chorum declaratio originis in libertatem hominis: memoriaque ex propoſito incarnationis fit, dum fœmina loquitur de poteſtate Dei; quippe operatus eſt pro hominis mirabili libertate, uſque ad ultimum potentiæ. Vernaculè: *Diceſe la Encarnacion, quando bavia de bablar de todo el poder de Dios; porque en la Encarnacion echó todo ſu poder.* Aſtruit Angelic. Doctor, 1. p. q.25. art.6. ad 4. *Non poteſt aliquid fieri melius.* In præfato ſucceſſu captivus per dæmonem iacet homo: ibi adeſt filius & mater: incarnatioque filij in illa nominatur, dum homo ſolvitur, atque dæmon expellitur; quoniam por incarnationem, homo obtinuit, dæmone flammis mancipato, libertatem. Aptiùs ergo in Didaſcaliæ propoſitum. Quouſque Verbum Dei (dixi) videretur caro, haud ſalvaretur, à dæmone captus homo. In Virgine factum inauditum prodigium : tuncque in Virgine ſignat Marcella Numinis incarnationem ; quia in illa factum hominis ad imaginem.

Luc.11.14.

V. 27.

Ven. Bed.

Libertas hominis & expulſio dæmonis à filio; ſed arte Virginis.

D. Thom.

15 Hic eſt fructus quem protulit arbor vitæ, naturæ adhærens humanæ. Videbatur impoſsibile prorsùm, ramum adoptare ramum. Homo in Deitate! Deitas in homine! Natura in ſe reverſa, ac in illam antiquam rectitudinem, quaſi nullam admiſiſſet curvitatem, in dæmonis dedita mancipationem! Cadaver iam vitale, ac in gloriam conversà ſervitute! Quomodò fiet iſtud? Quomodò factum? Incarnatione Verbi in Virgine matre, quę è ſinu Patris attraxit, & hominibus hominem mater oſtendit. Per matris cœleſte in amore ingenium, quo Verbum Dei videmus hominem factum. *Traditur epiſtola Gabrieli* (infit quò ſuprà Damiani) *in qua ſalutatio Virginis, incarnatio Redemptoris, modus redemptionis, plenitudo gratiæ, magnitudo gloriæ, multitudo lætitiæ continetur.* Plenus gaudio debet eſſe mundus ; quippe miraculum gaudio replet univerſum ; ubi exponitur ſingularis Virginis annunciatio, qua manet mater & virgo, & tanquàm in cryſtalli puriſsimæ radijs, incarnatio exhibetur Redemptoris, redemptionis modus, ut tot mirabilium in hominem manet fructus multitudine lætitiæ, plenitudine gratiæ & magnitudine gloriæ. Iurè cœli, hominesque virginem ut matrem plaudunt: filium,

Quot mira in incarnatione Verbi?

Damian.

Auxilium domus, ſervatoremque fatentur.

Ovid. ubi ſupr.

DIDASCALIA II.

Quærentem lucem, nimis oportet prævenire Solem.

APtè in ortum Solis Iuſtitiæ, quippe iam irradiat cordi: igitur præventus benedictionibus in animarum dulcedinem ; illucet in cordibus noſtris & ad illuminationem, qui ita coruſcat in Auroræ matris ambitu, fortiores radios emittet in ortu. Ideo de Numine dicitur: *Fabricatus es Auroram & Solem.* Chriſtum, nimirùm, & matrem, quæ nobis peperit, antequám parturiret, ut Soli venienti cor flagrans pectore exultanter obviaret: ex cuius ortu pretioſiſsima momenta; quùm eius fulgor latè nitet in Aurora. Hinc Angelus evangelizat paſtoribus gaudium, antequàm viderent Salvatorem exortum : priùs ſolaris corporis radius, quàm videatur Solis corpus: Angeluſque Solis nativitatem Evangelizat, ut homo venturà luce congaudeăt, & ſe ad viſionem diſponeret; ne ſine præventione, ut non videret, ad viſionem accederet. In viſionem Solis evangelizando invitat, dum nativitatem Angelus nuntiat : ex nuncio cordium hilaritas, & ſimul Solis nativitas, vibratis radijs in Aurora pro nuntijs : igitur cùm longiùs dilatentur radij Solis ; priùs cordibus puris oſtenditur, quàm naſcatur. Dicat pectus Etna amoris pro delicijs:

Pſal.73.16.

Sol Chriſtus videtur, priuſquàm naſcatur.

Ia-

——Iaculis illinc me figere tenta.
Opportuna meis oritur lux craſtina votis.

Claud. 2. in *Rufin.* v. 305. & 313.

Appoſitiùs in amore Solis Iuſtitiæ ; ſummi boni, illum animæ quærenti : etenim ubi ardentia cordium vota ; etiam nunc mira lux oritur craſtina : pro ſigno enim mirabili Ioännes deſcribit amictam Sole mulierem, quæ orbi paritura Solem. Vide dicta, *Tom.*5. *T.*11. *D.*6. *à num.*3.

2 Siccine annunciatur gaudium : nihil in tanta notitia mirum ; eſtò novum. *Chriſti iuxta carnem nativitas* (ait Chryſoſtom. *ſerm.* penultim.) *eſt feſtum omnium feſtorum, maximè venerandum, adorandumque : quod ſiquis appellet omnium feſtorum metropolim ; haudquaquám aberret.* Si tantum ex nuncio gaudium, quia gaudium magnum, pleniſsimum ; quare multos fugit hilaritas, dum pulſat corda feſtivitas? Titubant lumine ; & cæci manent, quia volunt eſſe cæci. *Gaudium tibi ſit ſemper*, dixit Angelus ſeni Tobiæ: qui reſpondit : *Quale gaudium mihi erit, qui in tenebris ſedeo, & lumen cœli non video?* Naturalis in homine mœſtitudo, ſi cœli lumen in cœlo ; quippe à negatione cœleſtis luminis, origo proveniebat cæcitatis : at ſi cœli lumen in terra reſidet, quomodò viſione caret? Tenebræ oriuntur ex peccatis, lumen cœleſte ex nativitate Solis. Haud pendet carentia à luce, ſed à peccatorum inolità cæcitate: cæcuſque demonſtrat cauſam, quùm efformat miſer de privatione qüerelam ; igitur Solem Iuſtitiæ rutilè orientem non videt, qui inter criminum tenebras cæcè ſine motu ſedet. Exoritur in tenebris lumen rectis, non oritur pravis oculis; ni velint cæcitatem excutere, ut per cordis munditiam mundentur oculi : etenim cùm mundi corde Deum videant, & vel in terra cœli lumina pateănt ; non oritur, in oriente etiam lumine cœli, illi qui ſedet in criminum cæcitate. Sedet, & cœcus ſedet: lumine ſanè non gaudet : igitur perſiſtet ſine luminis gaudio, qui ad viſionem caret motu. Paſtores audientes nuncium, adinvicem dixerunt : *Tranſeamus uſque Bethlehem, & videămus hoc verbum, quod factum eſt.* Appoſitè: manerent utique in cæcitate, nec viderent ortum Solem ; ni velint movere pedem.

Chryſoſt.

Tob. 5. 12.

Cur radij naſcĕtis Iuſtitiæ Solis, non videntur à cunctis?

Luc. 2. 15.

3 Perpenderis teſtimonium: *Tranſeamus, & videamus hoc verbum, quod factum eſt, quod Dominus oſtendit nobis.* Si iam oſtendit, quorsùm tranſitus? Ut cœli luce vivificetur pectus: etenim ſi deſideria à motu cordis, & expulſio caliginis fulgore luminis; perperàm intenditur Solis viſio, abſque ullo cordium pulſationis motu. *Videamus quod factum eſt, quod Dominus oſtendit nobis.* Si iam à Domino demonſtratum, quid videndum? Iam oculus clarè viderat, quod Domini gratia oſtenderat. Quomodò in viſionem oſtenſum; ſi ut videant, tranſeunt ad locum? Erat ortus Solis, ante nativitatem radijs orientis : & ad viſionem oſtenſum lucis notitià ; quia præ fulgore iam videbatur lux craſtina. Ulteriùs. Paſtores præparantur in tranſitum, ut videant verbum, quod factum eſt, & Dominus illis oſtendit. Si Dominus oſtendit Solis ortus ; quare dicunt, Ut *videamus*? Quia oportet prævenire Solem, lumen quærentem. Sol iuſtitiæ non conſpicitur, quia oſtenditur. Omnibus oſtenſione naſcitur, ſed à cunctis non conſpicitur. Conſpicitur ortus, dum ad viſionem præparatur pectus, amore gratiæ, & averſione culpæ: paſtoreſque in oſtenſo dicunt meditanter, Ut *videămus*; quippe non omnes vident, quod oſtenditur omnibus. *Oſtendit nobis.* Nonne cunctis? Nobis duntaxàt oſtenſus, licèt expoſitus omnibus. *Nobis.* Claret oſtenſum, ſi viſum ; non ab oſtenſione proſperitas, ſed à viſione felicitas : dicunt, Ut *videamus hoc verbum, quod factum eſt*; indicantes, in corde quomodò naſcatur Sol: igitur quantunvis oſtenſum crederent ; ſeſe diſpoſuerunt, ut aſpicere poſſent. Tranſeunt in Bethlehem ut ſuſcipiant, non ut tranſeănt : ideo quod illis oſtenditur, videtur ab illis; ut pectus ſatagat ortus in lectulo cordis: quandoquidem parùm refert, quod naſcatur, ſi à pectore non ſuſcipitur.

Ibid.

Quare qui omnibus oſtenditur, non omnibus naſcitur?

4 Ethnicorum lamentabile delirium, qui præ malitia traditi in reprobum ſenſum. *Phryges* (ait Plutarch. de *Iſid. & Oſirid.*) *Deum arbitrantur hiĕme dormire, vigilare æſtate. Paphlagones vinctum & adſtrictum hyeme, vere moveri & reſolvi.* Quod ludicrum & blaſphemum in Ethnicis, potiùs Atheis; moraliter elucet fervidis vel frigidis animis : ait Gloſſa in *Matth.* 8. 24. Sciunt omnes Chriſtum natum, in cordibus velle renaſci ; ut nemo abſcondatur ab eius dulci calore. Cor humanum eſt in hyeme, vel æſtate? Iuxta diſpoſitionem pectoris, gratia ſtringitur vel ſolvitur : equidem ſi frigidis naſcentis negatur gratia, fervidis corde ſolvitur in beneficia. Illi qui frigeſcit, dormit; quippe negligentes negligit, duriſsimos corde ; ſiquidem vel coram Sole, laborant frigiditate. Vide *num.* 10. Motus Solis in ortum ad hominum dirigitur beneficium, verumtamen ad diſpoſitionem hominum : etenim cùm hyĕme recedat, & æſtate radijs urat ; ſi frigiditate cor in pectore induratur, dum oritur, nec movetur.

Plutarch.

Fervidos fovet, negligentes, negligit.

Utrum

5 Utrunque videndum. Aſſertor noſter venit in patriam ſuam; ut ſicut alibi, ibi uti concivibus elargiretur gratiam: at *non poterat ibi virtutem ullam facere.* Non poterat, vel nolebat? Nolebat quippe non poterat. Venit ut dona conferret, ſed cives indignos vidit: iuxta cordium diſpoſitionem virtus divina operatur, & beneficium generoſè confertur: ibique non valebat ullam facere virtutem, quippe nec ullam in patria invenit diſpoſitionem. Patet ex articulo. *Duxerunt illum uſque ad ſupercilium montis, ut præcipitarent eum.* En ſpeculum illorum, propter huiuſmodi feſtum, dona cœleſtia expectantium; quaſi promptiſsimam gratiam, Salvatore veniente in patriam ſuam: verùm ibi non poteſt ullam virtutem facere, videns tantæ gratiæ pravam repulſam in corde: quandoquidem benefactorem faſtidioſè proijciunt, & à ſe furenter in præcipitium repellunt.

Marc. 6. 5.
Sine diſpoſitione cordis, Chriſti natalis inutilis.
Luc. 4. 29.

6 Per flammam inter Ægyptios ſignabatur ortus Solis. *Neque Solem ex loto exiſtimant infantem modò natum oriri; ſed ita Solis exortum ſcribunt, accenſam flammam.* Plutarch. d. Hieroglyphicum profectò nobile, ut in terra ſignetur miro modo lumen cœli, & quomodò in lumine videtur cœleſte lumen, in corde naſcente Sole: igitur ſpeculum Solis ortus, lumine flammatum pectus. Ignem venit in terram mittere, ut corda ſurgerent ſursùm; cuius conceptionem votorum promit incendium, ſiquidem per cordium flammam. Solis ignem vehementem conſtat adveniſſe in terram. Dicam ex Propheta: *Orietur vobis timentibus nomen meum Sol iuſtitiæ.* Sol iam natus. Solummodò nunc à cordibus inquiritur, ut in eis per gratiam illuminans renaſcatur: & de iam orto, dicitur, quod naſcetur; quippe niſi Deum timentibus nequaquàm naſcitur. Deſideratur nativitas, ut vulnerum ſanitas, medicamine gratiarum, in ſubſidium ægritudinum: verùm ubi vulnerum ac medicinæ neglectus, natus eſt quaſi non natus. Romæ ad Soracten, ex Varrone Plinius dicit eſſe fontem, *ferventi ſimilem, oriente Sole*: lib. 3. *cap.* 2. Nativitas Solis ſignatur, dum aqua accenditur, cuius conditio frigiditas: patetque ex ortu Solis per gratiam novitas: ubi gratiæ memoria in ignivomum fervorem, convertit pectori innatam frigiditatem. Coruſcat enim miraculum & gratitudinis ſignum; ſi Sole oriente mirificà luce, ex aqua craſſa atque frigida, quam pro ſacrificio inquirunt; accenſus ſit ignis magnus, ita ut omnes mirarentur.

Plutarch.
Nativitas Solis ſignata per flammam.
Malach. 4. 2.
Ex cordium inflammatione, elucet natale Chriſti.
Plin.
2. Mach. 1. 22.

7 Virgines obviam Sponſo exeuntes, pro ornatu acceperunt lampades; & ſervi expectantes occurrerunt cum lucernis. Si ut inflammet etiam inimicos per gratiam pulſat: neceſſarium, quod ante illum ignis pectoris præcedat. *Sanctificamini* (dixit Ioſue cunctis Iſraëlitis) *cras faciet Dominus inter vos mirabilia.* Nulla maiora in orbe facta, quàm in die nativitatis Chriſti, ut videris in *Ephemerid.* 25. *Decembris*, & *Didaſc.* ſeq. n. 4. *Gratiam refudit Chriſti ortus, quam non habuit priùs omnis mundus*: ait Hieronym. *Poſter. Epiſt.* 10. in *Tom.* 4. Cràs Sol orietur: animaque ut lucem videre poſsit & hodie ſanctificatur; quia ſine diſpoſitione, ſine gratia, Solis exorientis cràs non videbit mirabilia. Mirabilia chariſmata largiturus advenit, cráſque ſecum collaturum promittit, viſione magnà, in terris gloria, cordibus diſpoſitis gratià. Hodie, ſi vocem eius audieritis, nolite obdurare corda veſtra: lavamini, mundi eſtote ex animi promptitudine, ut copia ingrediatur lucis, quæ nobis propè eſt in ianuis: igitur ſumma calamitas, infelicem eſſe cràs, ubi tanta mirabilia faciet Chriſtus inter nos.

Ioſue. 3. 5.
Non videt mirabilia, quorum indiſpoſita corda.

8 Subit mentem inquiſitionis Chriſti naſcentis diſcrimen, inter Magos & Herodem. *Ubi eſt, qui natus eſt Rex Iudæorum?* avidè ab illis inquiritur. Ab Herode autem: *Ubi Chriſtus naſceretur.* Chriſtus iam in lucem editus, quapropter à Regibus vel in urbe requiſitus: cur ergo Herodes audiens & ſigno ſtellæ, quòd ortus; inquirit in quo loco naſciturus? Exprimitur animus longè à lumine Solis; quem inquirunt Magi lenocinio expectatæ felicitatis. Nolebat in viſionem Solis fulgoris diſponi, nec mirabilia videre, inquiritque nato Domino, ubi Chriſtus naſceretur; quippequàm ille, eſtò pius, non inquirenti non oritur. Inquirit de nativitate, ſed non inveniet neque lumen in Sole. Haud videt ſtellam tanti luminis umbram: & quaſi non natum meritò tyrannus cogitat, quem pridem natum ſtella Regibus de cœlo nunciat: quippe ſibi non natus; quando virulentum pectus: etenim vel coràm lumen inventu difficile, quia licèt inquireretur, non inquirebatur corde. Econtrà inquirunt Magi, ut ſitibundi luminis ſatientur oculi: equidem præparatione cordis iam natum viderant, quem videndum expectabant.

Matth. 2. 2. V. 4.
Chriſtus quæſitus invenitur, ſi corde quæritur.

9 Antequàm Agnus videretur in throno (qui mater-virgo, ſummè oblectata, ut aliò dixit Homer. 19. *Iliad.* v. 18. *In manibus tenens Dei ſplendida dona.*) *De throno procedebant fulgura & voces & tonitrua.* Anima his vocibus vocat, ut Agnus in throno appareat. Nihil aliud in adventu audiuntur tanquàm tonitrua, niſi voces & voces Patrum atque noſtra vota. Deſideratur deſideratus Gentibus: quid amantibus? vocibuſque etiam iunguntur fulgura: ut non ſolùm præcedant deſideria, ſed flammantia. Veniet ad voces? Cor duntaxat dicet teſtis. *Inclinavit cœlos & deſcendit.* Ita? Sane, impulſus ab amore. *Altiſsimus dedit vocem ſuam*, qua *commota eſt, & contremuit terra.* Ecce potiſsima cauſa, dum in nos vibrat vocem, in criminum pœnitudinem; ut retorqueamus tanquàm fulmina voces in Salvatorem, ſedentem in cœlo, tanquam in throno, exclamantes quòd de cœlo deſcendat, & ſalutem infelicibus conferat: deſcenditque atque cœlos inclinat, quippequàm iucundè venit in mundum, ubi in terra conſpexerit motionem cordium. His vocibus ad nos venit, quem fauſtè videbimus cras. Curre perniciter nox. His tonitruis, his vocibus, fulguribus, fulminibus pectorum ad nos venit; quippe præparationem cordis eorum miſerator exaudit.

Maria thronus Dei.
Homer.
Apoc. 4. 5.

Pſalm. 17. 10.
V. 8. 14.
Chriſtus oriens advenit, ubi cor pœnitet.

10 Sermonem reflectit in nos Bernardus. *Ecce enim quàm multi* (inquit ſerm. 2. in *Cantic.* n. 1.) *in hac eius quæ proximè celebranda eſt nativitate gaudebunt; ſed utinam de nativitate, non de vanitate! Illorum enim deſiderium flagrans.* Quorumnam ergo? Dicunt ne: *Recordamur piſcium: quis dabit nobis carnes ad veſcendum?* Sedet animo, *Anima noſtra nauſeat ſuper cibo iſto leviſsimo?* An quia Rex terræ parvulus eſt, cupiunt principes eius comedere mane? An (ut canit Orpheus, *Argonaut.* v. 497.)

Bernard.
Unde ad adventum Chriſti cor flammeat, & in natali tepeſcat?
Orph.

Et pranſi expectant tempora cænæ?

Tantus pro Sole fervor, & orto tepeſcit calor! *Quis crederet* (inquit Reyes-Franco, in *Camp. Elyſ.* quæſt. 63. n. 25.) *quod de Demophoönte quodam narratur; qui cum in Sole ſtabat, algebat: in umbra verò caleſcebat?* Umbra venientis Solis eſt pro adventu votum pectoris, quo fervet in deſiderijs flagrans anima, ut Sol videatur in terra.

Reyes-Franc.

——*Nunquàm te craſtina fallet*
Hora, nec inſidijs noctis capiere ſerenæ.
Totus & ille dies, & qui naſcetur in illo.

Virgil. 1. Georg. à v. 425.

Eris profectò in Sole. Gaudebis de Solis nativitate, vel frigeſces coram Sole? Tepeſces flammà, qui ardebas in umbra? Flagrant aſtra, & frigent ardore corda?

——*Flammas totum ſæviſſe per orbem.*
Terrarumque rogum cunctas arſiſſe per urbes,
Et cœlum exuſtum eſt.

Manil. 1. cap. 10. à v. 109.

Quis ex vobis Sole oriente, quit habitare cum igne devorante? Frigus ex igne?

Extremi revolat per ſidera frigida mundi,
Et fovet intereà vitalibus omnia flammis.

Cruc. in Pſal. 18.

Mitum narrat Cteſias in *Indic.* fides ſit penes Auctorem. *Sol oriens* (inquit) *in maiori Indiæ parte, alteri diei parti frigus, alteri vehementem calorem affert.* Flamma manè, frigus veſperè? Contrarietas non à Sole, ſed à tellure; ideſt, ſuſcipiente, vel non ſuſcipiente pectore: igitur iuxta cordium variam diſpoſitionem, habet vel non habet ignem. Pridem pro Sole ſolicitus animus, atque Sole præſente frigus & frigus? Poſt cordis flammam vehementer ignitam, ignis altaris converſus in aquam craſſam? Exſiccatum eſt fœnum, & cecidit flos, ubi illuxit maior lux. Gaudet cor de vanitate, ſed non de nativitate. Auſter quieſcit, & Aquilo ſurgit. Pudet: ante faciem frigoris eius quis ſuſtinebit?

Cteſ.

11 Perſtringitur noſtra in obſequijs frigiditas, ubi Solis illuminat maior claritas. Triſtis refertur in India arbor cognomine *Triſtis*: de qua Ioann. Hugonis in *Itiner.* lib. 1. cap. 59. infit: *Nocte ſola flores oſtendit: Sole enim oriente omnes defluunt.* Pigeret corda Monachorum ſic delabi, ut poſſent exprimi in arbore triſti. Florent in Domini adventu: languebunt in ortu? Languor florum non tàm exprimit animi laxationem, quàm cordium frigiditatem. Dicunt tædio: *Cuſtos quid de nocte? Cuſtos quid de nocte?* Nox eſt expectatio adventus Solis cœleſtis, qua per vota in cordibus naſcuntur flores, rigati pijs exercitijs, ſingularibus foti deſiderijs, radice firmiſsima charitatis, brachiorum ramis extenſis, folijs viridi obſervantia nitidis, ubi

Conditio arboris Triſtis.
Ioan. Hug.
Iſai. 21. 11.

Ai, ai flos habet ſcriptum.

Ovid. 10. *Metam.* Fab. 5.

Deſinet O, quia præſentià luminis evanuit *Ai*, ſedentibus in tenebris & cæcitatis umbris? Quia iam Solis lux iuxta lumina in gaudium, refrigeſcet charitas multorum? Inquiritur, quid de nocte, apparente qui quæſitus in deſiderio animæ? Triſte ſanè, quòd decidant flores, poſtquàm fulgore exortus; geniti pro Sole in expectatione adventus. Ne decidui flores in arbore cordis ſint, Sole illuminatur nox: qua inuſitatà luce ſpectabile prognoſticon, illuminantis omnem hominem, venientem in hunc mundum. Audiatur Ethnicus, ut gratuletur Catholicus. Ita ſuccinit Manil. 5. *Aſtronom.* à v. 707.

Flammeſcens Solis deſiderio, exæſtuet ortu.

Nocte ſub extrema permittunt iura diei.
Non inimica ferè tali ſub tempore natus
Ora feret, placidus terget comercia gentis.
Ille manu vaſtos poterit frenare leones,
Et palpare lupos, pantheris ludere captis,
Nec fugiet validas cognati ſideris urſas.

Manil.

Prædixerat Vates Evangelicus, *cap.* 11. & 35.

Acce-

12 Accedamus ergo, ut illuminemur; igitur apparuit benignitas & humanitas Salvatoris noſtri Dei, & etiam erudiens nos. Pigeat, Dominum iacere priùs in medio duorum animalium, queis ſignantur ſæculares; quàm viſitari à paſtoribus, vitæ & ſtatus perfectioris. Apparet enim eis, qui fidem habent in illum; fide, amoris flamma, probata, ex qua ad Dilectum incendium. Egimus in *Ephemer.* 24. *Decembr.* de celebri ritu Ægyptiorum hierophantarum. *Feſtum omnium apud ſe celeberrimum, quem vitiorum interitum vocant* (inquit ex Agathia, Iul. Cæſar. Bulenger. 1. de *Magia*, cap. 6.) *quotannis agere ſolent, in quo ſerpentes, aliaſque feras, & ſolitarias animantes interficiunt, & Magis offerunt, quaſi egregium pietatis argumentum.* Si huiuſmodi belluæ peccata ſunt, & Iuſtitiæ naſcitur in terris Sol; ut iucundè ſine oculorum offenſione videatur; quicquid ſerpentinum, virulentum ſuffocetur: igitur egregium erga illum pietatis argumentum, eſt interitus vitiorum.

[Bulenger. *Quid apud Ægyptios ex terminium vitiorum?*]

Craſtina lux oritur, linguis animiſque favete:
Nunc dicenda bono ſunt bona verba die.
Lite vacent aures, inſanaque protinùs abſint
Iurgia, differt opus livida turba tuum.
Salve feſta dies, meliorque revertere ſemper,
A populo rerum digna potente coli.

[Ovid. 1. *Faſt.* v. 71.]

Si corditùs Sol expectatur, orietur. Veniens veniet, qui iam illuxit. *Prædicatione naſcitur: devotione nutritur, amore tenetur:* inquit Bernard. de *Interior. domo*, cap. 10. n. 20. Tene, nutri, ne dimitte, cùm prodierit. Tene, quia propè. [Bernard.]

Proximus hunc ultra brumalis nomine cingens,
Ultima deſignat fulgentis lumina Solis.

[Manil. 1. *cap.* 7. v. 16.]

DIDASC. III.

Chriſtus naſcitur mundi ſalus, terræ gaudium, atque lætitia cœlorum.

1 SUB nomine Oſiridis celebravit Ægyptus ortum Solis, cuius feſtum *ſacrum lætitiæ* dicebant, & cuius lucem ſolemni gratulatione ſalutabant, ut refert Plutarch. de *Iſid. & Oſirid.* qui ibidem ſubdit. *Oſiride nato, vocem auditam, omnium ſcilicet dominum in lucem prodiiſſe, Sunt, qui Pamylæ cuidam ferunt, Thebis adaquanti, ex Iovis fano vocem veniſſe: quæ proclamare ei præcepit, Magnum Regem beneficum natum eſſe Oſirim.* Idem Kircher. *Obeliſc. Pamphil.* lib. 3. cap. 5. & Diodor. Sicul. *lib.* 1. n. 9. Nos fusè diximus, *Ephemer.* in feſto Pamyliorum. Quid mirum (acceptà fabula in altius propoſitum) apparente Sole, ſub agni imagine ratione aſſumptæ carnis, in throno Virginis; quod in nuncia audirentur voces & voces? Omnium enim Dominus in lucem prodiit, & Rex regum beneficus e matris thalamo, maieſtate occultà exivit.

[*Natalis Solis ritus apud Ægyptios* Plutarch.] [Apoc. 4. 6.]

——*Paſtor Apollo*
Rura peragravit, poſito Deitatis bonore:
& nova divini partus miracula docti
Paſtores, primi natum videre Tonantem.

[Mantuan.]

Canit Mantuanus, *Eclog.* 7. à v. 33. Eius ergo natalis auditur optata vox, videtur lux & admirabilis gloria; quin audiantur iam per Virginem nec fulgura nec tonitrua. Nonne gaudium?

2 *Quale gaudium mihi erit* (dicebat conditio humana caligine cæca, in ſene Tobia) *qui in tenebris ſedeo, & lumen cœli non video?* Si idem eſt, non videre iucunditate fulgorem lucis, ac cæcè ſedere in tenebris; quare regerit, quòd lumen cœli non videat, & quod in tenebris ſedeat? An ut caliginoſiorem tenebris & tenebris exprimat cæcitatem; vel ut videat in tenebris cœli lumen? In hoc profectò optatur impoſsibilitas. Quæ enim participatio luci ad tenebras? Tenebræ ſanè privatio lucis, & evacuatio ſplendoris. Cum luce non erunt tenebræ, neque lux cum privatione. Quid ergo optat ex luce ſimul ac tenebris? Nativitatem quidem Salvatoris. Cùm nox in medio curſu haberet proceſſum, ſcit in terras ſalutem terræ, Verbum Patris, Solem Iuſtitiæ venturum: & in tenebris, caligine ac nocte, videre concupiſcit in hoc mundo lumen cœli; quippequàm ubi in nocte Solis claritas, hominis prorſùs cæci ſumma felicitas.

[Tob. 5. 12.] [*In mundi illuminationem oritur Chriſtus.*]

3 Inſigne mendacium commentus eſt Philo Biblius de Aod. Mago Madianita circulatore filiorum Iſrael (de quo Tom. ſeq. *Tautol.* 8. n. 36.) igitur ut horum raperet in obſequium alba præcordia, finxit angelicà, mirificà arte, Solem feciſſe apparere nocte. *Ille dixit* (nugatur) *nunquid aliquando vidiſtis Solem noctu? & dixerunt: Non. Ille verò: Quando volueritis oſtendam vobis, & tunc arte, præcipiens Angelis, oſtendit populo Solem noctú.* Cedat veritati viſibile embolium. Myſterium Philo in errore deſcribit.

[Phil. Bibl.]

Plurima dum fingit, ſed quaſi vera refert.

[Martial. 9. *Epigr.* 36.]

De Verbo Dei incarnato, Chriſto Domino, dicit Sapiens: *Cùm quietum ſilentium contineret omnia, & nox in ſuo curſu medium iter haberet; omnipotens ſermo tuus de cœlo à regalibus ſedibus durus debellator, in mediam exterminii terram proſilivit.* Bellator venit in mundum, quippe non venit pacem mittere, ſed gladium; ut in pacem iugulentur gladio affectus pravi, ac mulcentes appetitus, quia inimici hominis domeſtici eius. Proſilivit in exterminii dignisſimam terram, ſed in hominum gratiam. Apparuit gratia Dei, Salvatoris noſtri, adinſtar Solis, de Virgine nati: etenim ſecum hominibus attulit cœleſtia dona, in quos ius erat retorquere fulmina. Apparere Solem media nocte erat ſignum conferendæ gratiæ, terræ ſalutis, hominis felicitatis: Chriſtuſque Sol ex Virgine Aurora apparuit, cùm nox in ſuo curſu medium iter haberet; quoniam tota plenè felicitas hominis, ſi lumen cœli videretur in tenebris. Ut corda allicerentur in obſequium, Sole noctù lucente, fictum factum; quod etiam Seneca celebravit ut portentum, in *Hercul. Oetæo*, v. 462.

[Sap. 18. à 14.] [*Quo ordine, & tempore?*]

Nox media Solem vidit.

[Senec.]

Sol in nocte, nunquam viſus. Stupet animus. Omnia conando docilis ſolertia vincit. Aurora Virgo mater miraculum impetravit: Solem media nocte oſtendit. Quid quòd corda alliciat, cùm ita faveat? Si ſalus hominis ex lumine cœli in tenebris; facta omninò interventione Virginis: per Solis orientis lucem, ipſa ſola valuit,

In lucem vertere noctem.

[Manil. 1. v. 94.]

4 Naſcente filio Iovis, dum hic voluit, cœleſte genus videri in fragilitate carnis,

Matris repreſſit dolores partus.

[Homer.] [*Quid partus Solis?*]

Ait Homerus, 19. *Iliad.* v. 119. Quaſi nihil ultrà, huiuſmodi privilegium fictè Homerus ſignat in fœmina; verùm alius Profanus etiam procedit ultrà, ubi non ultrà proceſſus, quia *Solis partus*: Manil. 1. *cap.* 2. v. 66. Quid ex partu Solis? Ille neſcivit, ſed Bernardus ſtudioſè ſignavit. *Sicut ſine ſui corruptione ſuum ſtella emittit radium, ſic abſque ſui læſione Virgo parturivit filium: nec ſideri radius ſuam minuit claritatem, nec Virgini filius ſuam integritatem.* Homil. 2. *ſuper Miſſus eſt*, num. 17. Hæc eſt ultrà omnem ſublimitatem excellentisſima magnitudo; quòd ex partu Solis Chriſti non ſolum ſine dolore, ſed eſſet mater & virgo.

[Manil.] [Bernard.]

——*Mirum ex virgine partus.*

[Manil. 4. *cap.* 1. v. 202.]

Mirum ſanè, Mariæ quippequàm inſigne, & chariſma ſingulare. *Igitur* (ait Sophronius, *Epiſt.* 10. poſter. Hieronym.) *quod natura non habuit, uſus neſcivit, ignoravit ratio, mens non capit humana, pavet cœlum, ſtupet terra, creatura omnis etiam cœleſtis miratur, hoc totum eſt.* Nihil poteſt excogitari plus, edens nobis Solem in lucem, & etiam per noctem; ut maior utriuſque videretur claritas & humanæ conditionis inſperata felicitas: etenim maior undique & ampliſſima, quando in tenebris fulget lux inſperata.

[*Quæ mirabilis in die nativitatis.* Sophron.]

5 Arbitror contigiſſe in nativitate Solis humanæ quaſſatæ naturæ, quod Regibus fulgente ſtellà in Oriente. Index orti Solis apparuit. Lætati ſunt. Venerunt in Regiam Ieruſalem, quò ſtellà evanuit ab oculis; confectàque parte itineris in inquiſitionem Solis; apparuit ſtella ſubitò in illa regione, quam videntes, *gaviſi ſunt gaudio magno valdè.* En articulus generis humani, in nativitate Chriſti. *Cæcus quippe eſt genus humanum, quod in parente primo, à paradiſi gaudiis expulſum, claritatem ſupernæ lucis ignorans, damnationis ſuæ tenebras patitur: ſed tamen per Redemptoris ſui præſentiam illuminatur, ut æternæ lucis gaudia videat.* Inquit Gregor. Magn. Homil. 2. in *Evangel.* Somnum ſeu extaſim miſit Dominus Adamo, in quo de Verbi Incarnatione fit ſermo. Adi Suarium, de *Oper. ſex dier.* lib. cap. 18. n. 5. Perer. in *Geneſ.* lib. 5. diſput. 2. quæſt. 4. n. 36. & Sherlog. 1. *Antiq. Hebraic.* diſſertat. 4. ſect. 17. n. 122. Cecidit Adamus, & ſimul in tenebris iacuit humanum genus, conceptà lucis ſpe, ſi in terris exortus Sol; ſed evanuit fulgor ſtellæ in habitaculo cordium, maximè ſub tyrannide principis tenebrarum. Oritur nocte Salvator, & nuncio felici, *gaviſi ſunt gaudio magno valdè.* Gaudio & magno, & valde magno? Utique. Expectabant lumen cœli, ſed in tenebris ſedebant, quò Solem oriturum expectabant: viſaque luce, gaudio gaudent magno valdè; quippequam maiorem cordis excedit iucunditatem, inter tenebras noctis videre Solem. Noctem comprobabant tenebræ, abſentia lucis ex primævo crimine. Tenebræ luce fugiunt, umbræ Sole diſsipantur. Impoſsibile Solem adeſſe, ſtante umbrarum caligine; quippe erit nox & non erit: & ubi luminis in nocte viſio, gaudio exultant perquam magno; quippe mirum, obvius in tenebris Sol, ubi deſperata lux. Denique. Ex luce in prima viſione gaudium: ex ſecunda verò ſummum. Si eiuſdem lucis dignatis benevolentia, ex cuius utilitate cordium lætitia, qua gaudium abundè exoritur; quo iure eadem ſecundò magnificatur?

[Matth. 2. 10.] [Gr. Magn.] [*Unde ex Chriſti nativitate tanta feſtivitas orbi?*]

Amiſerant primà tranſgreſsione lumen, qua perventuri ad Solis orti viſionem: maximopereque gaudent, dum lucem amiſſam vident; etenim videre in tenebris deſperaverant, quia iam amiſerant. Claret quid debetur matri-

Per Virginem tanta gratia.

virgini; pro hominis reparatione: equidem quod Eva triſtis abſtulit, Sole germine ſuperabundè reſtituit: permanente in tenebris luce Solis, in ſignum felicitatis; quem de cœlo adinſtar curſoris traxit, ut hominibus oſtenderet.

Manil. 1. cap. 7. v. 7.

Temporis & titulo potitur, metaque volantis
Solis, & extremos deſignat fervidus actus.

6 Exprimit Paulus, quanta erga homines gratia Virginis, in ortu Divini Solis illum plaudens *adventum gloriæ magni Dei,*

Tit. 2. 13.

& Salvatoris N. Ieſu Chriſti. Sanè magna gratia, quòd inhabitet gloria in terra noſtra: ſed nobis maximopere inſignis & ſingu-

In & ex eius partu, gloria cœleſtis in mundo.

laris, per partum Virginis: equidem ſi in Patris ſinu glorioſus, ſed non cognoverat mundus. Gloria erat inenarrabilis, uti à Patre luminum, geniti in ſplendoribus Sanctorum: partuque Virginis ſignatur adventus gloriæ; quia vidimus gloriam eius, quaſi unigeniti à Patre. Magnus etiam dicitur, dum oſtenditur. Hinc Patris vox: *Ego ho-*

Pſalm. 2. 7.

die genuit te. Hodie? Utiquè, in die nativitatis è Virgine. Vid. Sanct. in *Act. Apoſtol.* 13. n. 49. & D. Thom. ad *Hebr.* 1. lect. 3. Hodie Patri natus, qui ante luciferum genitus? Sanè hodie, quo viſa gloria Unigeniti: igitur antequàm homo conſpiceret, quaſi filium non haberet. Deus venit, quod donum magnum, verùm ultrà eius extenditur beneficium: quandoquidem per Virginem matrem, Deum habemus, atque ſimul Salvatorem. Salvator dicitur à ſalute, cuius opus homini ex veteri infirmitate: & non ſolùm Deum Virgo in eius gloria adorandum proponit, ſed etiam illum hominis Salvatorem oſtendit; ut exultaret vulnerum ſanitate, in carne adveniente Numine; ſiqui-

Naſcitur Chriſtus, homini ſalus.

dem tanta iacentis hominis ægritudo, ut indigeret neceſſariò in ſalutem medico Deo, Innuit Propheta: *Orietur vobis Sol Iuſtitiæ & ſanitas in pennis eius.* Lucem cæcis, ſalutem ægrotis; ut dona conſtarent Virginis-matris: igitur non ſolùm opus erat quod Deus veniret, ſed quòd ſalutem in vulneratos afferret.

7 In involucris fabularum ſolet eſſe myſteriorum hieroglyphicum. De Prometheo fingitur voluiſſe hominem, non ut Deus conſtituit, ſed ut ipſi placuit, phantaſmate ludicro, ut quod orbis miraculum, eſſe opprobrio. Per ignem ſignari divinitatem, alibi diximus, hícque agemus *Tautolog.* 11. n. 17. aſtruit etiam Pier. Velerian. *lib.* 46. *cap.* 38. Quod obtinere non potuit, rapere è cœlo decrevit: &

Ignem fraude malà gentibus intulit.

Horat. 1. Carm. Od. 3. v. 28.

Famula Promethei.

Haud voto potitur, & intentione meditatà plectitur. *Sic latro eſt, antequàm manus inquinet: habet ſpoliandi voluntatem exercetur, & aperitur opere nequitia, non incipit:* ait Senec. 5. de *Benef.* cap. 14. Hinc propter audaciam inſolentem, relegatus & religatus in ligno ad Caucaſum montem, quò aquila vorax infligebat vulnera, & carpebat viſcera.

——Vinclis ubi membra Prometheus
Præduris, ferroque miſer iacet ipſe ligatus,
Sæpius atque aquilam redeuntem tempore paſcit.

Apollon.

Ait Apollon. Rhodius, 2. *Argonaut.* v. 317. & Nonn. 2. *Dionyſiac.* v. 576. Ita ut nullo pacto ſe movere potuiſſet, neque vocem emittere valeret: ait Lucian. in *Prometh.* & de *Sacrificijs.* Ita enim infelicisſimè patiens afflictus iacuit, quouſque Summi Iovis filius, Alcides venit; qui vincula ſolvi, vulnera curavit, atque tortorem in Avernum proiecit. Natal. Com. 4. *Mytholog.* cap. 6. Lil. Gyrald. in *Hercul.* & Nos *Ephemer. Iſag. Iul.* n. 29. Dicam ex Tertullian. in *Sodom.* v. 117.

Hinc habet in falſo de vero fabula famam. Tertull.

8 Mythologicè à Natali Comite, d. & Tzetze, *Chiliad.* 6. Hiſtor. 87. Prometheus dicitur *Mens.* Quàm vana in Adamo, ſub Promethei metaphora dicitur ab Ethnico

O prima infelix fingenti terra Prometheö!
Ille parum cauti pectoris egit opus.
Corpora diſponens, mentem non vidit in arte:
Recta animi primùm debuit eſſe via.

Propert.

Propert. *lib.* 3. *Eleg.* 5. v. 7. Faſtidivit hominem ut Deus creaverat, & concupivit uti ſerpens ſuggeſſerat; igne de cœlo rapto, & fraude malà ſurrepto, quo poſſet habere divinitatem, qui tanquàm imago Dei habebat ſimilitudinem. Rapinà arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo, quem propter auſum Deus eiecit è paradiſo, torquente viſcera crimine, conſcientiæ verme; religatum ferreis catenis ob culpam, & exulem extra patriam; quin ſe movere ſub tyrannide poſſet, nec in cœlos clamare præ languore valuiſſet. Infelix homo! Quis te liberavit de corpore mortis huius? Gratia Dei per Ieſum-Chriſtum.

9 Erat hic eijciens dæmonium, & illud erat mutuum.

——Cui rapta ſonora

Iuvenc.

Dæmonis incurſu fuerat ſubſtantia vocis.

Accinit Iuvenc. *Evangel. hiſtor.* 2. v. 422. Venerat ſtudens hominis libertati: *& cùm*

Luc. 11. 14.

eieciſſet dæmonium, admiratæ ſunt turbæ. Unde miratæ, ſi tot eiecerat? Quoniam nunquam talia viderat. Erat ſpectaculum illud hominis ſub tyrannide dæmonis, à tempore illo primævæ ſupplantationis, ſine ſenſu ac rationali motu, ut vel poſſet pietati explicare languorem, vel quærere medicamen, iacens ſaucius inveteratis plagis, æreiſque ligatus vinculis; admiranturque turbæ; quippe-

Quota, ex adventu Chriſti homini beneficia?

quàm dignum admiratione, filium Dei hominem quærere; cæco conferre viſionem, religato libertatem, vulnerato ſalutem, elingui vocem, ſurdo præſtabilem aurem; ac detrudere in barathrum, cùm eieciſſet dæmonium. Aptè & floridè Sedulius, 3. de *Miracul. Chriſt.* à v. 133.

——Producitur æger
Multiplici languore miſer, qui voce relictus,
Auditu vacuus, ſolo per inania membra
Dæmone plenus erat: hunc protinùs ordine ſacro
Curavit verſis Deus in contraria cauſis,
Dæmonio vacuans, auditu & voce reformans.

Sedul.

10 Pende modò ſermonem Salvatoris. *Cùm fortis armatus* (inquit) *cuſto-*

Ibid. à v. 21.

dit atrium ſuum; in pace ſunt ea quæ poſſidet: ſi autem fortior eo ſuperveniens, vicerit eum; univerſa arma eius auferet, in quibus confidebat, & ſpolia eius diſtribuet. Glo-

Venit in libertatem hominis, & expulſionem dæmonis.

riabatur diabolus, ſuà fraude deceptum hominem, divinis caruiſſe muneribus, & immortalitatis dote nudatum, duram mortis ſubijſſe ſententiam: ſeque in malis ſuis, quoddam de prævaricatoris conſortio inveniſſe ſolatium, exultans ſecum videns hominis excidium, tantiſque pœnis obnoxium. Ita permaneret, quouſque filius Dei veniret. *Deum-hominem ſignans* (ait Leo Papa, ſerm.

Leo Pap.

2. de *Nativit. Domin.*) *qui natus ex Virgine violatorem humanæ propaginis incorruptà nativitate damnaret.* Venit, cùm diabolus atrium ſuum cuſtodiret: & cùm in carne fragili, fortior illo venerit; hominem ſolvit, vulnera curavit, in libertatem reſtituit, atque dæmonium eiecit, arcum contrivit, arma confregit, igneque ſcuta combuſsit.

11 Quid mirum, quod ſiccine eſſet deſideratus Gentibus & expetitus, expectatus à Patribus? *Titus* (ait in eo Sueton. cap. 1. & 2.) *amor ac deliciæ generis humani (tantum illi ad promerendam omnium voluntatem, vel ingenij, vel artis, vel fortunæ ſuperfluit) natus inſigni anno Caiana nece* (qui dictus hoſtis generis humani, ut in

Sueton.

Caio Caligul. idem ait, cap. 30.) *ſordidis ædibus, cubiculo verò perparvo & obſcuro: nam manet adhuc & oſtenditur.* Poſſent hæccine dilecti Principis eſſe encomium, dum-

Summa amoris demonſtrationes.

modò obſequium fuiſſet voluntarium, & eligere valeret locum in nativitatem; cuius paupertate in pauperes, ut ditaret, exhiberet amorem. Quod neceſſarium in Principe Romano, pro nobis in cœlorum Rege fuit electio: etenim cum ſua eſſent omnia, infima, ætheria & cœleſtia; ut hominibus oſtentaret amorem, ac flagrantem pectoris charitatem, dum primogenitum ſuum, cui deſerviunt ambitiosè Luna & Sol, peperit mater virgo; reclinavit eum in præſepio. *O Bethleem civitas Dei* ſummi (ait Damiani *ſerm.* 61. poſter.) *in te viſa ſunt mirabilia. Deus pendet ab uberibus, ponitur in præſepe, ligatur in*

P. Dam.

cunis, involvitur pannis, & laxatis faſciolis, felices manus & ſancta brachiola per cunarum parvitatem expandit, alludit Virgini, arridet matri, & blandientes oculos ad Mariam intorquet. Stat perterrita tantis miraculis Regina cœlorum, confert in corde ſuo ſalutationem Archangeli, conceptionem Dei, nativitatem pueri: & miratur, quòd ille, qui aliter potuit ad nos venire, ſic voluit ſubvenire. Eadem apud Bernard. Tom. 5. *Serm. varior.* de *Nativit. Domin.* ſerm. 1. n. 2. An non deliciæ humani generis, qui magnus Dominus & laudabilis nimis, parvulus natus ſit nobis? An non terrarum, qui vo-

Et deliciæ generis humani.

luptas & plenisſima cœlorum? Corda hominum non furatur, cum quo in terras gloria cœlorum demittitur? Propter hominem dilectionis obſequio, perparvo, obſcuro naſcitur loco, equidem ut ſpecimen tanti amoris non deleatur; manet adhuc, & oſtenditur. Vid. Adrichom. in *Iuda*, num. 58. Nativitate contulit cœleſtia bona, & urgentia expulit in barathrum mala. Iurè gentium, orbiſque totius plauditur ſummæ deliciæ; quia natus nece hoſtis generis humani.

12 Quid ſi deliciæ mortalium, dum eius nativitas deſiderium collium ęternorum? Ergo obſerva. Colles æterni dicuntur Angeli. Adi Lauret. in *Allegor.* v. *Collis.* Quodnam enim Angelorum deſiderium pro partu Virginis, ſi nonnunquàm vident, uti in cœlis faciem Patris? Aſtruitur deſiderium ab Apoſtolatus vertice. *In quem* (inquit)

1. Petr. 1. 12.

deſiderant Angeli proſpicere. Quid enim habent, quùm omnia poſsident? Satiatur horum ſubſtantia plenisſima interminabili glorià, quæ excludit uti plena, deſideria. Quid ergo cupiunt videre in bonorum plenitudine? Salvatorem & eius nativitatem. *Chriſti*

Sophroni

nativitatem, Bethlehem & præſepe proſpi-

Atque gaudium Angelorum.

cere deſiderant Angeli: infit Sophron. Orat. 1. de *Chriſti natur.* cui aſtipulatur hic Alapide. Quæ enim illis gloria hæccine myſteria, ubi priùs quàm illa, potiebantur gloria? Appoſitè Bernard. in *Circunciſion.* ſerm. 1. n. 2.

Bernard.

Idem quippe & Angeli Salvator & hominis: ſed hominis ab incarnatione, Angeli ab initio creäturæ. Quid mirum, ſi aveant, quæ necdùm viderant? In eorum gloria plenum profectò gaudium: & in gaudij plenitudine intercedit deſiderium; quippequàm in gloria appetunt viſionis gratiam, ut videant in Salvatore, per quem acceperant gloriam. Hinc poſtquàm natus Salvator, paſtoribus nunciatur ab illis; auditurque *Gloria in excelſis, gloria in altiſsimis.*

Luc. 2. 14.

In altiſsimis dicitur; ut conſtaret etiam, quod natus erat Angelorum Salvator: equidem in eius nativitate oriebatur ad Angelos gaudium cœli. Hæ ſunt *poſteriores gloriæ.*

V. 11.

Gloria illis priorna videre faciem Patris: poſterior ex partu Virginis; illaque gloriâ in terra videre deſiderant, per quem in excelſis faciem Patris & viderant & videbant.

13 Votum quod Moyſis, videtur in Angelis degentibus in excelſis.

Exod. 33. 18.

Oſtende mihi gloriam tuam: dicit ille Domino, hicque concedendo gratiam, generoſè reſpondit: *Videbis poſteriora mea*, pro optata gloria.

V. 23.

Ergo erat gloria prior, quando recolebatur poſterior. Quænam ergo poſterior in culmen felicitatis, ſequens ulterius felicitatem prioris? *Viſionem humanitatis Chriſti*: Tertullian. 4. *Contr. Marcion.* cap. 22.

Tertull.

Gloria tunc à Moyſe viſa, ſed videnda poſteriora; ut per Chriſti humanitatis viſionem, cognoſceret unde gloriam haberet ſanè præſentem: equidem per merita Chriſti, videbatur Moyſes in tanta felicitate.

Cur avidè deſiderabãt Angeli natale Chriſti?

Fruebatur ergo gloriâ, qua anima ſatura, igitur ad voluptatem optabilem non eſt plus; verùm plus eſt: poſteriorque gloria proponitur, ut illud plus adhuc in gloria deſideretur: igitur gloriæ gloria oſtendebatur ſumma, cognoſcere iam, per quem habebatur illa gloria. In gloria equidem elucet deſiderium, ac de Chriſti nativitate votum Angelorum, expectantium cœli gaudium. Expectantium, & in gloria cœli! Utique, pro Chriſti humanitatis viſione: exponunturque meritò Angelorum deſideria; quoniam adhuc reſtabant gloriæ illorum poſteriora: quandoquidem in felicitate gloriæ Angelorum poſterior claritas, cognoſcere facie ad faciem, unde illis tanta felicitas.

14 Ulteriùs. Revelatâ facie gloriam Domini ſpeculantes, quia Deus illuxit in illuminationem, transformati ſunt Angeli à claritate in claritatem. Perpende: *Oſtende mihi faciem tuam: oſtende mihi gloriam tuam.*

V. 13. & 18.

Quia videtur facies, ſtat gloria beatitudinis. Cur ergo exponitur quaſi diſtinctum, faciei atque gloriæ oſtentum? Reſtabat alia facies, gloriâ gloriæ, in viſione humanitatis Chriſti, in felicitatis plenitudinem: oſtenſionique gloriæ, faciei Chriſti percupiunt oſtenſionem: ut illis conſtaret viſu, & cognitu, unde tantæ gloriæ origo: quandoquidem videntibus faciem Patris, deſiderata facies Salvatoris; per quem in gloriam felices mirabantur faciem Patris. Dicit textus. *Oſtende mihi faciem tuam, gloriam tuam*: reſpondet Dominus: *Oſtendam omne bonum tibi: videbis poſteriora mea.*

V. 19. & 23.

Ideſt, Verbum in carne, ſeu nativitatem Chriſti; uti vidimus ex Tertulliano, quem ſequuntur Auguſtin. 2. de *Trinit.* cap. 17. Gregor. Nazianz. *Orat.* 2. & Bernard. Serm. 61. in *Cantic.* n. 6. Nihil mirum, quòd gloria in Chriſti facie: quæ enim maior cœlo & terræ, Angelo & homini; quàm videre faciem Chriſti? In ipſo enim inhabitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter. Si gloriam cupis reſpicere, reſpice: & reſpice in faciem Chriſti tui. Ergo inſtituto.

Per eius natalitium ad Angelos omne bonum.

Gloria omne bonum eſt: non videtur bonum omne, cuius plenitudo ſumitur alibi. Quomodò ergo Angelis omne bonum à Chriſti humanitate viſa, ſi erant felices in gloria? Aliquid deſideratur ut ſummum, & ſummum habetur? Etiam, quippe aliquid gloriæ deſideratur ad gloriam. Chriſtus Salvator fuit Angeli, ab initio creaturæ. Diximus ordinem *Tom.* 5. *T.* 3. *à n.* 117. & dum Angelis per gloriam ſumma felicitas, deſideratur Salvatoris humanitas; quia quantunvis gloria Angelis bonum excelſius & ſummum, necdùm viderant, unde illis advenerat & ſummum & omne bonum. Apparuit humanitas Salvatoris, plenaque decantata gloria in excelſis. Elucet iam Chriſti nativitas hominis ſalus, mundi gaudium, atque lætitia cœlorum. Huiuſmodi ſolemnitas tanquàm orbi origo felicitatis, priuſquàm fieret, etiam relevata eſt Ethnicis: diximus plura *Tautol.* 1. *à n.* 57. Videſis. Dicam cum Profano, *lib.* 3. Eleg. 18. v. 16.

Tot bona tam parvo clauſit in orbe dies. Propert.

DIDAS-

DIDASC. IV.

Benedicti vita, vita Angelica.

1 OCcurrit ſermo de Doctore dulciſsimo, mente illuminato, theõdidacto in doctrina cœleſtis gratiæ, & gratiâ cœleſtis doctrinæ, magiſtro veritatis, diſcipulo in lumen divinæ lucis, qui pluſquàm Salomon ſapientiâ fulſit, dum vixit (uti plaudunt Bed. ſerm. de eius *Sorore*, Zachar. in eius *Vit.* cap. 8. Greg. Magn. 2. *Dialog.* cap. 35. & S. Bruno, ſerm. de illo, ſeu de *Confeſſor.*) glorioſiſsimo Patriarcha cunctorum ordinum Benedicto, de quo Baron. ann. 476. infit:

Encomia S. Benedicti.

In tam tetræ noctis obſcuritate denſaque caligione claritudo lucis affulſit; qua univerſus catholicus orbis illuſtraretur: tantus enim ſplendor ex viro Dei Benedicto ad Eccleſiam illuſtrandam divinitùs emicuit; ut radios ſuos à Solis ortu uſque ad occaſum, à Septentrione in Auſtrum longè latèque diffuderit.

Baron.

Hinc Sol novus clariſsimo
Complevit orbem lumine.

Hæfton.

Accinit Benedict. Hæften. in eius *Vit.* cap. 1. Si uti vaſis admirabilis, operis Excelſi pereximia Solis lux; Benedictus quaſi Sol effulſit in templo Dei.

Cur plauditur Sol?

Mater eius Abundantia fato fungitur, quùm luci Benedictus feliciter oritur. Patet profectò radijs ac effectu Sol: Sole quippe oriente, ſubſequitur mors Auroræ. Aurora dum parit, perit. Non ingreditur cum Abundantia ſepulchrum, ut copia benedictionum orbi clareret per fœtum; etenim ſi ex grano per vitalitatem nullum oritur germen; ſi mortuum fuerit, multum fructum affert.

——*Quæ fert lucem mortalibus almam,*
Cœlicoliſque Deis cunctis:::uti pallida ſurgit
Thithoni croceum linquens Aurora cubile.

Hæſiod. *Theogon.* Virgil. 1. Georg. v. 446.

2 A ſummo enim incepit, uti vidimus *Tom.* 2. *T.* 3. *D.* 6. *à n.* 7. *Eſtne aliquid ultra ſummum? Ultra ſummum non eſt locus*: ait Senec. *Epiſt.* 74. Quid ergo? *Nec implere nos ulla felicitas poteſt.*

Senec. Luc. 1. 66.

Eſt igitur maior, plena felicitas, unde conſtet Benedicti claritas: ultra ſummum adhuc invenit locum: igitur in ſummum eius inolevit perfectio, fauſtè incipientis à ſummo. *Quis putas puer iſte erit?* dicebant conſiderantes mirabilia, Baptiſtæ nativitate celebrata. Erit miraculum mundi? eſt igitur, verum quid? *In multis fortuna ſine flore eſt*: ait Plin. *lib.* 16. *cap.* 25.

Modus perfectionis modum antevertit temporis. Plin.

Promptior gratia, quàm fortuna, neſcit enim tarda molimina gratia: etenim dum Dei opus, adinſtar ſtellæ ductricis Magorum, copioſâ, mirabili luce, eſt *Eius*, vel in *oriente*.

Matth. 2. 2.

Peſſundat modum temporis modus mirabilis perfectionis. A ſummo incepiſſe Baptiſtam; autumat Angelicus Doctor, *Quodlibet.* 5. *art.* 11. *ad* 1. Non eſt aliquid quod ſit; qui ſummus eſt: & de ſummo inquiritur futura claritas, ut eluceat gratiæ ſummitas: quandoquidem quæ ſummitas vel in modo, eius qui incepit à ſummo? *Quis putas puer iſte erit?*

Baptiſtæ claritas unde?

Quis qui totum? Ubi conſummatum bonum, ulteriùs non eſt iudicium, neque cordis deſiderium. *Quæris enim aliquid ſupra ſummum? Nihil enim extra totum eſt, non magis quàm ultra finem*: infit Senec. de *Vita beát.* cap. 9.

Senec.

Si totum Ioannes, quid erit? Non eſt plus, ſi plus non eſt: additurque in ſummo plus; quoniam ſupra ſummum lucet, quod ſit modò, quicquid erit; excedit enim perfectionis ſummitatem, habere modò perfectionis culmen.

3 Veſtigijs Baptiſtæ Benedictus inhæſit, ut infit D. Thom. d. & *Opuſc.* 17. cap. 7. *Ætatem moribus tranſijt.* Gregor. d. *cap.* 1.

Benedictus impedimenta neſcivit ætatis.

Summam indicat perfectionem, perfectione morum fauſtè ſuperare ætatem: igitur ſine menſura gratia ſanctificationis, ubi virtutum exordia à menſura plenitudinis. *Quis putas puer iſte erit.* Erit plus? Erit, quod eſt: igitur ſumma Benedicti gloria (cùm vel à principio ſumma) quod habeat in mundo modò; ad quod futura quibat extendi pro ſummitate expectatio.

——*In terra iacens*
Cœli pererrabat choros.

Hæften. ſupr.

Quid mirum, quòd Benedicti cœlum eſſet habitatio? Thronus Solis eſt in cœlo. *Erat vultu placido, moribus decoratus Angelicis: tantaque circa illum claritas excreverat; ut in terris poſitus, in cœleſtibus habitaret.* Non nova Soli claritas eſt; uovum næ, dummodò eſſet ſine claritate Sol. *Cum Solem ſuper terram Deus eſſet fabricatus, poſteá in altum ſublevatum poſuit in firmamento*: inquit Sinaita, lib. 4. *Hexaëmer.*

Anaſt. Sinait.

Et lucet ut Sol in terris.

In ſplendorem conſtituitur orbis, præ copia lucis, elevatus in ſublime: quippe orbem in terra nequibat illuminare. Amplior, mirabiliorque Sole ſplendor ſingularis Benedicti: igitur pretioſior illuminatio, ſtantis in terra & habitantis in cœlo. Luminaria magna, ut lucerent ſuper terram, poſuit Deus in firmamento cœli. Inſigniora meditatus eſt Dominus, dum Sol in Occidente conſtituitur Benedictus: etenim ſi ſuper terram lucet aſtra;

Geneſ. 1. 17.

illu-